

Projekt Osłon Stałych

Zlecniodawca: Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny nr. 5 Śląskiego Uniwersytetu
Medycznego w Katowicach, ul. Ceglana 35, 40-952 Katowice

Temat: Projekt Ochrony Radiologicznej w Pracowni Mammograficznej

Obiekt: Pracownia Mammografii w Samodzielnym Publicznym Szpitalu Klinicznym nr. 5
Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach, ul. Ceglana 35, 40-952 Katowice

Opracował: dr inż. Edward Araszkiewicz

Kraków, grudzień 2011r.

DT, PE
Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny Nr 5
Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach
wpłynęło dnia 13.02.2012
15304

DOKUMENTACJA TECHNICZNA
/ PROJEKT OCHRONY RADIOLOGICZNEJ/

Obliczanie osłon stałych

Przed promieniowaniem jonizującym dla diagnostycznej pracowni rentgenowskiej z aparatami rtg:

1. Mammograf:

Senographe DS – Mammograf wykorzystujący lampę z podwójną anodą – Molibdenowo-Rodową. Wymiary detektora to 19,2x23cm, pole widzenia przy powiększeniu to 13x23cm. Opcjonalnie istnieje możliwość zastosowania stereotaksji. Rozmiar piksela to 100um. Aparat posiada intuicyjny interfejs użytkownika oraz umożliwia szybkie pozycjonowanie pacjenta

I. Część opisowa

1) Podstawa opracowania

- Projekt budowlany (podkład architektoniczny)
- Polska Norma PN-86/J-8000 1.
- Ustawa z dnia 29 listopada 2000r. – Prawo atomowe (Dz. U. Nr 42 poz. 276 z 14.02.2007r. z późn. zm.).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 2005r. w sprawie dawek granicznych promieniowania jonizującego (Dz. U. Nr 20 poz. 168).
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 21.08.2006r. w sprawie szczegółowych warunków bezpiecznej pracy z urządzeniami radiologicznymi (Dz. U. Nr 180 poz. 1325).
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 18.02.2011r. w sprawie warunków bezpiecznego stosowania promieniowania jonizującego dla wszystkich rodzajów ekspozycji medycznej (Dz. U. 2011 Nr 51 poz. 265).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 lutego 2007r. w sprawie podstawowych wymagań dotyczących terenów kontrolowanych i nadzorowanych (Dz. U. Nr 131 poz. 910).

- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18.01.2005r. w sprawie planów postępowania awaryjnego w przypadku zdarzeń radiacyjnych (Dz. U. Nr 20 poz. 169).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20.02.2007r. zmieniające rozporządzenie w sprawie planów postępowania awaryjnego w przypadku zdarzeń radiacyjnych (Dz. U. Nr 131 poz. 912).
- Rozporządzenie ministra Zdrowia z dnia 01.12.2006r. w sprawie nadawania uprawnień inspektora ochrony radiologicznej w pracowniach stosujących aparaty rentgenowskie w celach medycznych (Dz. U. Nr 239 poz. 1737).
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 22.12.2006r. w sprawie nadzoru i kontroli w zakresie przestrzegania warunków ochrony radiologicznej w jednostkach organizacyjnych stosujących aparaty rentgenowskie do celów diagnostyki medycznej, radiologii zabiegowej, radioterapii powierzchniowej i radioterapii schorzeń nowotworowych (Dz. U. z 2007r. Nr 1 poz.11)

2) Lokalizacja

Działka, na której zlokalizowana jest inwestycja posiada nieregularny kształt. Ogranicza ją od Południa – ulica Ceglana, od wschodu, - ulica Porfirowa. Przedmiotowy budynek położony na terenie Uniwersytetu Medycznego w Katowicach ul. Ceglana 35. Przedmiotowa działka jest ogrodzona. Rys1.

Pomieszczenia, które wybrano na lokalizację Centrum Neuroradiologii, Diagnostyki i Terapii Onkologicznej mieszczą się na poziomie piwnic w budynku Instytutu Samodzielnego Publicznego Szpitala Klinicznego. Poziom posadzki poziomu -1 (piwnica) zagłębione są w stosunku do otaczającego terenu o ok.2,0m.

Pomieszczenie przeznaczone na Mammograf dostępne jest z komunikacji ogólnej dwiema drogami: wejście dla personelu oraz wejście dla pacjenta (poprzez kabinę – przebieralnię). Pomieszczenie badań jest również połączone komunikacyjnie z pokojem zabiegowym. Wszystkie przegrody pionowe wykonane są z bloczka betonowego – 24cm. Drzwi z warstwą ołowiu na poziomie zabezpieczającym ochronę radiologiczną (0,5 Pb przegroda z komunikacją ogólną, 0,3 Pb przegroda z pokojem zabiegowym). Wysokość pomieszczenia (do sufitu podwieszanego): 2,50m. Rys2

3) Wymagania dla pracowni

- Konstrukcja ścian, stropów, okien i drzwi oraz urządzenia ochronne w pracowni rtg zabezpieczają pracowników:
  - w gabinecie rtg przed otrzymaniem w ciągu roku dawki przekraczającej 6 mSv.
  - w pomieszczeniach pracowni rtg poza gabinetem rentgenowskim przed

otrzymaniem w ciągu roku dawki przekraczającej 3 mSv.

- w pomieszczeniach poza pracownią rentgenowską osoby z ogółu ludności, przebywające w sąsiedztwie przed otrzymaniem w ciągu roku dawki przekraczającej 0,5 mSv.

- Wysokość gabinetu rentgenowskiego nie może być mniejsza niż 2,5 m.
- Wiązka promieniowania pierwotnego nie może być kierowana w stronę sterowni i drzwi.
- W pracowni rentgenowskiej zapewnia się łączność głosową i wizualną pomiędzy personelem medycznym przebywającym w sterowni, a pacjentem przebywającym w gabinecie rtg.
- Gabinety rentgenowskie wyposaża się w wentylację zapewniającą co najmniej 1,5 krotną wymianę powietrza w ciągu godziny.
- Gabinety z diagnostycznymi aparatami rtg wyposaża się w ostrzegawczą sygnalizację świetlną, umieszczoną nad drzwiami do gabinetu, włączaną równocześnie z zasilaniem generatora.
- Gabinet z tomografem komputerowym wyposaża się w ostrzegawczą sygnalizację świetlną, umieszczoną nad drzwiami do gabinetu rtg, informującą o włączeniu wysokiego napięcia na lampę rentgenowską.
- W gabinetach rtg nie można umieszczać sprzętów ani urządzeń nie związanych z działaniem aparatów rtg lub wykonywanymi procedurami radiologicznymi.
- Diagnostyczne pracownie rtg wyposaża się w sprzęt ochronny przed promieniowaniem jonizującym dobrany do typu aparatu rtg i rodzaju wykonywanych badań rentgenowskich.
- Ocena i opis wyników badań rtg odbywa się w wydzielonym pomieszczeniu (możliwość zaciemnienia okna).
- W pracowni rtg w widocznym miejscu znajduje się informacja o konieczności powiadomienia rejestratorki i operatora aparatu rtg przed wykonaniem badania o tym, że pacjentka jest w ciąży.
- Drzwi do pracowni rtg są oznakowane znakiem ostrzegawczym przed promieniowaniem jonizującym.
- Nadzór w zakresie ochrony radiologicznej pacjenta sprawuje właściwy terenowo państwowy wojewódzki inspektor sanitarny.

- Obsługę aparatów rtg wykonywać będą pracownicy (technicy rtg) przeszkoleni w w/w zakresie. Nadzór nad pracownią w zakresie ochrony radiologicznej sprawować będzie Inspektor Ochrony Radiologicznej z uprawnieniami R.
- Aparaty rentgenowskie instaluje się w taki sposób, aby był zapewniony swobodny dostęp do pacjenta co najmniej z dwóch stron oraz odległość źródła promieniowania (ogniska lampy) od najbliższej ściany wynosiła co najmniej 1,5 m przy pionowym kierunku wiązki promieniowania.
- Pracownicy obsługujący aparaty rtg będą zakwalifikowani do kategorii B narażenia na promieniowanie jonizujące (dawka $1\text{mSv} < D_x < 6\text{ mSv/ rok}$).
- Pracownicy obsługujący i nadzorujący procedury rtg posiadać będą aktualne certyfikaty w zakresie ochrony radiologicznej pacjenta.

II. Część obliczeniowa

1. Obliczanie grubości osłon stałych.

Obliczenia wykonano w oparciu o normę PN-86/J- 80001 „Materiały i sprzęt ochronny przed promieniowaniem X i gamma. Obliczanie osłon stałych”.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 21.08.2006r. w sprawie warunków bezpiecznej pracy z urządzeniami radiologicznymi (Dz. U. Nr 180 poz. 1325) do obliczeń przyjęto następujące wartości dawek:

- a) Dla osób zatrudnionych w warunkach narażenia na promieniowanie jonizujące:

$$3\text{mSv/rok} - 2,61 \text{ mGy/rok} - 0,0522 \text{ mGy/tydz.} - 52,2 \text{ }\mu\text{Gy/tydz.}$$

- b) Dla pomieszczeń poza pracownią rentgenowską oraz osób z ogółu ludności przebywających w sąsiedztwie:

$$0,5\text{mSv/rok} - 0,435 \text{ mGy/rok} - 0,0087 \text{ mGy/tydz.} - 8,7 \text{ }\mu\text{Gy/tydz.}$$

- Czas (t) narażenia na promieniowanie jonizujące w ciągu tygodnia:

$$t = U \cdot T \cdot t_0$$

gdzie:

- T – współczynnik określający prawdopodobieństwo przebywania ludzi w miejscu Oslanianym.
- U – współczynnik określający prawdopodobieństwo skierowania użytecznej wiązki promieniowania w kierunku obliczonej osłony.
- t_0 – maksymalny czas pracy źródła promieniowania w ciągu tygodnia na jednej zmianie [s, min, godz.]

Jeżeli nie udokumentowano innych wartości należy przyjmować:

- T-1 dla miejsc stałego przebywania ludzi (miejsc stałej pracy, pomieszczenia mieszkalne, miejsca przeznaczone dla dzieci).
- T-0,25 dla miejsc czasowo wykorzystywanych przez ludzi (korytarze, WC, itp.).
- T- 0.05 dla miejsc krótkiego czasu przebywania (ulice, place, klatki schodowe).

U - 1 dla podłóg

U - 1 dla ścian i sufitów jeżeli przewiduje się ich napromieniowanie wiązką główną.

U - 0,25 dla ścian nie napromieniowanych wiązką główną przy pracach rutynowych.

U - 0,05 dla sufitów nie napromieniowanych wiązką główną przy pracach rutynowych.

Dla osłon chroniących przed promieniowaniem rozproszonym lub ubocznym U - 1.

Ostony przed promieniowaniem rozproszonym

Do obliczeń oston przed promieniowaniem rozproszonym przez tkankę (pacjenta) – bez uwzględnienia promieniowania ubocznego) zastosowano procedurę obliczeniową wg pkt.

2.5.2.1. PN tj. zredukowaną moc dawki (C_1):

B) Gabinet mammograficzny Rys3.

Dane do obliczeń:

- ilość pacjentów na tydzień - 125
  - napięcie anodowe - 30kV
  - prąd anodowy - 160 mA
  - czas ekspozycji - 0,5 sek
  - t_0 – maksymalny czas pracy źródła promieniowania w ciągu tygodnia:
- $$t_0 = 125 \text{ badań./tydz.} \cdot 2 \text{ sek(bad./3600 sek.) godz.}$$
- $$t_0 = 0,069 \text{ godz. / tydz.}$$

➤ Osłona A'B' – punkt kontrolny PK – 2

Za osłoną znajduje się pomieszczenie techniczne. Przyjęto: $U = 1$. $T = 1$.

Na osłonę pada promieniowanie rozproszone przez ciało pacjenta (C_1)

$$t = U \cdot T \cdot t_0 = 0,069 \text{ godz.}$$

$$C_1 = \frac{8,7 \cdot (2,5)^2}{0,069 \cdot 160} = 4,9 \mu\text{Gy} \cdot \text{h}^{-1} \text{m}^2 \cdot \text{mA}^{-1}$$

- wymagana grubość osłony z ołowiu dla $U = 30 \text{ kV}$ wynosi 0,2 mm.

➤ **Ośłona B'C' – punkt kontrolny PK – 3**

Za osłoną znajduje się korytarz. Przyjęto: $U = 1$. $T = 0,25$.

Na osłonę pada promieniowanie rozproszone przez ciało pacjenta (C_1)

$$t = U \cdot T \cdot t_0 = 1 \cdot 0,25 \cdot 0,069 = 0,017 \text{ godz}$$

$$C_1 = \frac{8,7 \cdot (2,5)^2}{0,017 \cdot 160} = 19,9 \mu\text{Gy} \cdot \text{h}^{-1} \text{m}^2 \cdot \text{mA}^{-1}$$

- wymagana grubość osłony z ołowiu dla $U = 30 \text{ kV}$ wynosi $0,1 \text{ mm}$.

➤ **Ośłona C'D' – punkt kontrolny PK – 4**

Za osłoną znajduje się gabinet lekarski. Przyjęto: $U = 1$. $T = 1$.

Na osłonę pada promieniowanie rozproszone przez ciało pacjenta (C_1).

$$t = U \cdot T \cdot t_0 = 0,069 \text{ godz.}$$

$$C_1 = \frac{8,7 \cdot (4)^2}{0,069 \cdot 160} = 12,6 \mu\text{Gy} \cdot \text{h}^{-1} \text{m}^2 \cdot \text{mA}^{-1}$$

- wymagana grubość osłony z ołowiu dla $U = 30 \text{ kV}$ wynosi $0,12 \text{ mm}$.

➤ **Ośłona D'A' – punkt kontrolny PK – 5**

Za osłoną znajduje się korytarz. Przyjęto: $U = 1$. $T = 0,25$.

Na osłonę pada promieniowanie rozproszone przez ciało pacjenta (C_1).

$$t = U \cdot T \cdot t_0 = 1 \cdot 0,25 \cdot 0,069 = 0,017 \text{ godz.}$$

$$C_1 = \frac{8,7 \cdot (4)^2}{0,017 \cdot 160} = 51 \mu\text{Gy} \cdot \text{h}^{-1} \text{m}^2 \cdot \text{mA}^{-1}$$

- wymagana grubość osłony z ołowiu dla $U = 30 \text{ kV}$ wynosi poniżej $0,1 \text{ mm}$.

- **punkt kontrolny PK – 1.**

Za osłoną znajduje się kabinka. Przyjęto: $U = 1$. $T = 0,25$.

Na osłonę pada promieniowanie rozproszone przez ciało pacjenta (C_1).

$$t = U \cdot T \cdot t_0 = 1 \cdot 0,25 \cdot 0,069 = 0,017 \text{ godz.}$$

$$C_1 = \frac{8,7 \cdot (3,5)^2}{0,017 \cdot 160} = 39 \mu\text{Gy} \cdot \text{h}^{-1} \text{m}^2 \cdot \text{mA}^{-1}$$

- wymagana grubość osłony z ołowiu dla $U = 30 \text{ kV}$ wynosi poniżej $0,1 \text{ mm}$.

➤ **Oslona – podłoga.**

Za osłoną brak pomieszczeń. W w/w kierunku nie wystąpi zagrożenie radiacyjne. Obliczeń nie wykonuje się.

➤ **Oslona – sufit.**

Za osłoną znajdują się pomieszczenia służbowe. Przyjęto: $U = 1$. $T = 1$.

Na osłonę pada promieniowanie rozproszone przez ciało pacjenta (C_1).

$$t = U \cdot T \cdot t_0 = 0,069 \text{ godz.}$$

$$C_1 = \frac{8,7 \cdot (2,7)^2}{0,069 \cdot 160} = 5,7 \mu\text{Gy} \cdot \text{h}^{-1} \text{m}^2 \cdot \text{mA}^{-1}$$

- wymagana grubość osłony z ołowiu dla $U = 30 \text{ kV}$ wynosi $0,2 \text{ mm}$.

ZESTAWIENIE GRUBOŚCI OSŁON STAŁYCH

Lp	Oslona (PK)	Wymagana grubość osłony z ołowiu [mm]	Równoważna grubość osłony z betonu [mm]
1	A'B' PK-2	0,2	< 70
2	B'C' PK-3	0,1	< 70
3	C'D' PK-4	0,12	< 70
4	D'A' PK-5 PK-1	<0,1 <0,1	<70 <70
5	Oslona - podłoga	-	-
6	Oslona - sufit	0,2	< 70

WNIOSEK

Istniejące osłony stałe spełniają wymogi ochrony radiologicznej i zapewniają bezpieczeństwo radiacyjne pracownikom i osobom przebywającym w sąsiedztwie gabinetu rentgenowskiego.

INSPEKTOR OCHRONY ŚRODOWISKA

dr inż. Edward Arcusiewicz